

Annales

Instituti

Archaeologici

XIII - 2017

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Andreja Kudelić
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Andreja Kudelić
Marina Ugarković
Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2017.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9 **Marko Dizdar
Anita Rapan Papeša
Andrea Rimpf**
- Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarodobnoga groblja Šarengrad – Klopare
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
- Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica – istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2016.
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
- Arheološka istraživanja u Sotinu i Vinkovačkim Banovcima 2016. godine
- 34 **Katarina Botić**
- Bršadin, Pašnjak pod selom – rezultati arheoloških istraživanja 2016. godine
- 40 **Tomislav Hršak
Tino Leleković
Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2016. godine
- 46 **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2016.
- 50 **Saša Kovačević**
- Nova Bukovica – Sjenjak 2016.
- 54 **Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2016. godini
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Mario Gavranović**
- Dolina – Babine Grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2016. godine
- 64 **Tatjana Tkalčec
Siniša Krznar**
- Druga sezona arheoloških istraživanja kasnosrednjovjekovnog arheološkog kompleksa Grubišno Polje – Šuma Obrovi

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9 **Marko Dizdar
Anita Rapan Papeša
Andrea Rimpf**
- Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopare*
- 19 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
- Sotin – Srednje polje and Dunavska street – Research of multilayer sites in the Danube Region in 2016*
- 26 **Daria Ložnjak Dizdar
Marko Dizdar**
- Archaeological research in Sotin and Vinkovački Banovci 2016*
- 34 **Katarina Botić**
- Bršadin, Pašnjak pod selom – results of the archaeological excavations in 2016*
- 40 **Tomislav Hršak
Tino Leleković
Marko Dizdar**
- Research results of the Batina – Sredno site in 2016*
- 46 **Kornelija Minichreiter**
- Slavonski Brod, Galovo, Archaeological Research 2016*
- 50 **Saša Kovačević**
- Nova Bukovica – Sjenjak 2016.*
- 54 **Marko Dizdar**
- Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2016*
- 57 **Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Marko Dizdar
Mario Gavranović**
- Dolina – Babine Grede – Research of the Late Bronze Age settlement in Posavina in 2016*
- 64 **Tatjana Tkalčec
Siniša Krznar**
- Second season of archaeological excavations of late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi site*

<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p>Ostaci talioničke radionice na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine</p>	<p>73 Tajana Sekelj Ivančan
Ivan Valent</p> <p><i>The remains of the smelting workshops at the Hlebine – Velike Hlebine site</i></p>
77 Siniša Krznar Rezultati istraživanja lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2016. godine	77 Siniša Krznar <i>Research results from Torčec – Cirkvišće site in 2016</i>
<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p>Zaštitna istraživanja srednjovjekovnog lokaliteta Kutina – Sečevine Okoli</p>	<p>82 Hrvoje Kalafatić
Mateja Hulina</p> <p><i>Rescue excavations of medieval site Kutina – Sečevine Okoli</i></p>
<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p>Kalnik-Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2016. godini</p>	<p>84 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić</p> <p><i>Kalnik-Igrišće – results of archaeological excavations in 2016</i></p>
<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p>Arheološka iskopavanja na nalazištu Kurilovec – Belinščica</p>	<p>88 Andreja Kudelić
Filomena Sirovica</p> <p><i>Archaeological excavations at the Kurilovec – Belinščica site</i></p>
92 Tatjana Tkalčec Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli u 2016.	92 Tatjana Tkalčec <i>Castle Vrbovec in Klenovec Humski – continuation of archaeological and conservation works on the keep in 2016</i>
<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p>Stancija Blek (Tar), istraživanja 2016. godine – utvrđivanje najranije faze kompleksa</p>	<p>97 Bartul Šiljeg
Ana Konestra
Gaetano Beničić
Enrico Cirelli</p> <p><i>Excavations at Stancija Blek (Tar) in 2016 – establishing the earliest phases of the complex</i></p>
<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p>Arheološka topografija otoka Raba: geofizička, sondažna i topografska istraživanja u 2016. godine</p>	<p>103 Ana Konestra
Nera Šegvić
Paula Androić Gračanin
Ranko Starac</p> <p><i>Archaeological topography of the island of Rab: geophysics, trial excavations and topographic research in 2016</i></p>
<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p>Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2016. godine</p>	<p>111 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte
Audrey Bertrand</p> <p><i>Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2016</i></p>
<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p>Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2016. godine</p>	<p>117 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić</p> <p><i>Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2016</i></p>

Terenski pregledi

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji dijela istočne obilaznice Vinkovaca

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2016. godini

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Podgorač 2016. godine

141 **Katarina Botić**

Preliminarni rezultati geofizičkih istraživanja i geoloških uzorkovanja na lokalitetima istočne Slavonije 2016. godine

152 **Tatjana Tkalčec**

Terenski pregled općine Grubišno Polje u 2016. godini

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Terenski pregledi na području Podvelebita i Gacke (Grad Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Terenske aktivnosti projekta RED u 2016. godini: geofizička istraživanja i terenski pregledi

Field Surveys

123 **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci bypass route

126 **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2016

133 **Zorko Marković**
Katarina Botić

Results of a field survey of Našice and Podgorač municipalities in 2016

141 **Katarina Botić**

Preliminary results of geophysical research and geological sampling of eastern Slavonian sites in 2016

152 **Tatjana Tkalčec**

Field Survey of the Municipality of Grubišno Polje in 2016

160 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra

Field survey in the areas of sub-Velebit Coast and Gacka (Senj, Lukovo, Otočac)

163 **Goranka Lipovac Vrkljan**
Ana Konestra
Mato Ilkić
Fabian Welc
Radosław Mieszkowski

Project RED's field activities in 2016: geophysical and field surveys

Zračna arheologija

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Zračno rekognosciranje u istočnoj Slavoniji 2016. godine

Aerial archaeology

168 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Aerial reconnaissance in eastern Slavonia in 2016

Bioarheologija

175 Jadranka Boljunčić

Dodatni rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka s dvaju nalazišta u sjevernoj i istočnoj Hrvatskoj na planu primjene računalne tomografije (CT-a)

Bioarchaeology

175 Jadranka Boljunčić

Additional research results on archaeological human remains from two sites from Northern and Eastern Croatia in terms of the application of computed tomography (CT)

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

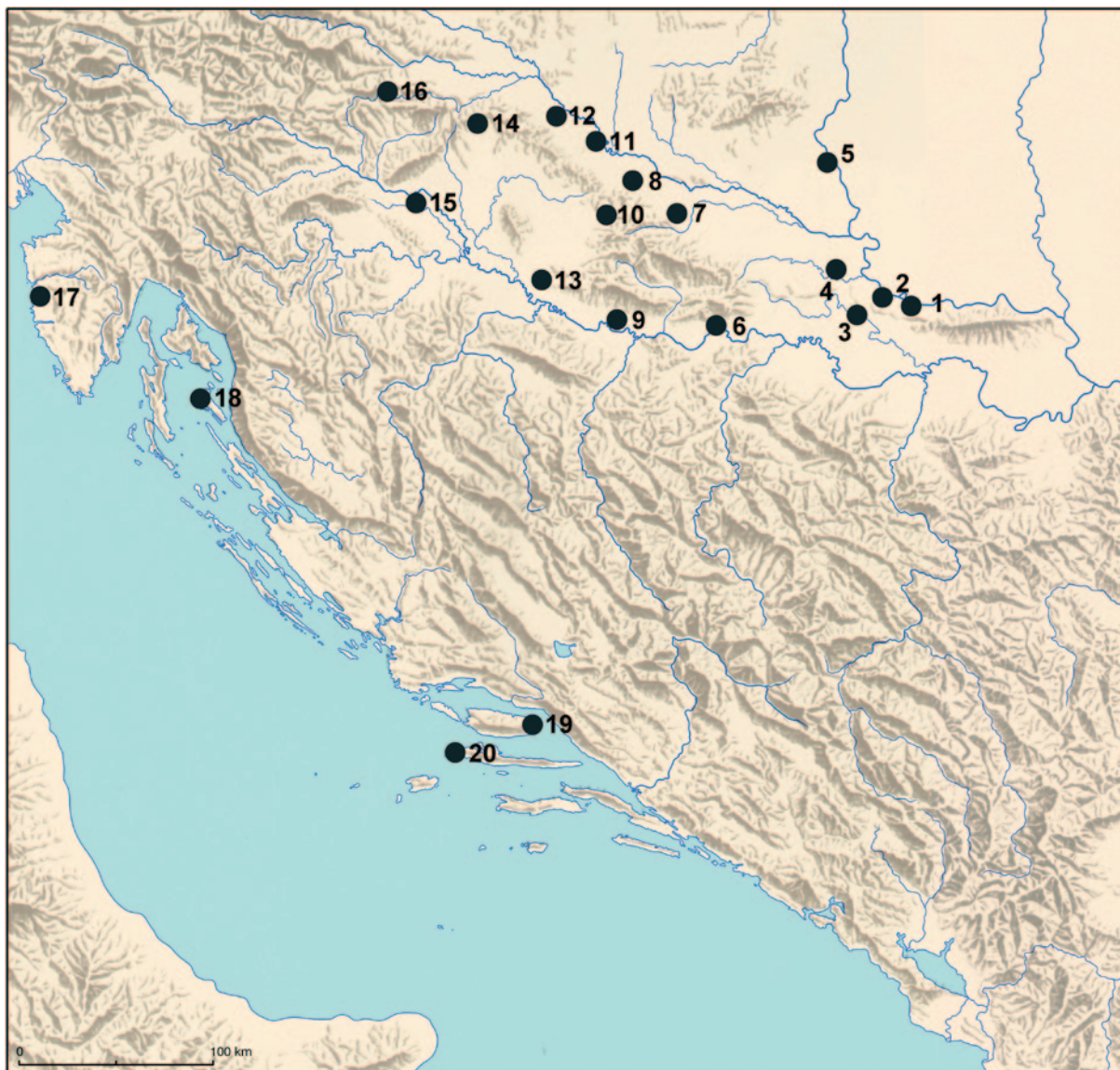
182-190

Additional scientific activity of the Institute

182-190

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Šaregrad – Klopare
2. Sotin – Srednje polje i Dunavska ulica; Sotin
3. Vinkovački Banovci
4. Bršadin – pašnjak pod selom
5. Batina – Sredno
6. Slavonski Brod – Galovo
7. Nova Bukovica – Sjenjak
8. Zvonimirovo – Veliko polje
9. Dolina – Babine Grede
10. Grubišno Polje – Šuma Obrovi
11. Hlebine – Velike Hlebine
12. Torčec – Cirkvišće
13. Kutina – Sečevine Okoli
14. Kalnik – Igrišće
15. Kurilovec – Belinščica
16. Klenovec Humski – Burg Vrbovec
17. Tar – Stancija Blek
18. Rab – uvala Pudarica
19. Brač – Novo selo Bunje
20. Sveti Klement – Soline

Rezultati istraživanja lokaliteta Torčec – Cirkvišće 2016. godine

Research results from Torčec – Cirkvišće site in 2016

Siniša Krznar

Primljeno/Received: 31. 03. 2017.
Prihvaćeno/Accepted: 15. 04. 2017.

Tijekom kolovoza 2016. godine provedena je vjerojatno posljednja sezona istraživanja na položaju Torčec – Cirkvišće. Ova istraživanja provedena su na istoj katastarskoj čestici 5284/6, k.o. Đelekovec, no na njenom zapadnom dijelu, uz cestu koja od Torčeca vodi u Đelekovec. Otvorene su četiri sonde, a ukupna istražena površina iznosi 190 m². Pored 69 grobova koji se uglavnom mogu datirati u rani novi vijek istražen je i dio jarka koji je razdvajao profani i sakralni prostor te dio srednjovjekovnog naselja smještenog zapadno od groblja.

Ključne riječi: Podravina, Torčec, srednji vijek, novi vijek, groblje, naselje
Keywords: Podravina, Torčec, Middle Ages, Modern Age, cemetery, settlement

Uvod

Institut za arheologiju proveo je u razdoblju od 1. do 26. kolovoza 2016. godine osmu sezonu istraživanja na lokalitetu Torčec – Cirkvišće.¹ Voditelj istraživanja bio je dr. sc. Siniša Krznar, znanstveni suradnik Instituta za arheologiju. Uz voditelja istraživanja u iskopavanjima su sudjelovali: djelatnica Instituta za arheologiju Kristina Turkalj (zamjenica voditelja), dr. sc. Željka Bedić (Antropološki centar HAZU), diplomirani arheolog Ivan Valent, studentice i studenti arheologije Lucija Dugorepec, Kristina Brodarić, Ilija Cikač i Eugen Lovro Kebet te braća Ivan i Zlatko Zvijerac iz Torčeca. Kao i dosadašnja istraživanja na ovom nalazištu i ova su provedena na katastarskoj čestici 5284/6, katastarske općine Đelekovec, no na njenom zapadnom dijelu, smještenom uz cestu Torčec – Đelekovec. Tijekom ovih istraživanja otvorene su četiri sonde (Sonde 2–5) a ukupna istražena površina iznosila je 190 m² (sl. 1).

Zabilježena je 281 nova stratigrafska jedinica (SJ 899–1179). Radi se o slojevima, zapunama i ukopima jama i objekta u naselju, zatim ograđnom jarku koji je dijelio profani od posvećenog prostora te slojevima poremećenih grobnih cjelina, zapunama, kosturima i ukopima 69 pronađenih grobova. Uvedeno je 200 nalaza (N 283–482). Uglavnom je riječ o nalazima keramike iz naselja i željeznih čavala iz grobova, no pronađeno je i nešto lijepa, zgure te za sada neprepoznatljivih metalnih pred-

meta. Pronađena su i 94 posebna nalaza (PN 207–300). Radi se o dijelovima nošnje, nakitu i predmetima osobne pobožnosti pronađenim u grobovima, no u nešto manjoj mjeri i o nalazima iz naselja (keramičke posude, noževi, osti, svrdlo...)² Prikupljen je i velik broj uzorak, njih 167 (U 552–718), koji će biti poslani na daljnje analize. Osim ljudskih kostiju iz grobova³ prikupljena je i veća količina životinjskih kostiju te uzorci zemlje i ugljena iz naseobinskih objekata. Nakon detaljne obrade i objave svi nalazi i kopija dokumentacije bit će pohranjeni u Gradskom muzeju Koprivnica.

Za razliku od dosadašnjih istraživanja, koja su bila koncentrirana na istočni dio parcele gdje su ustanovljeni ostaci crkve i župno groblje (vidi Krznar 2016 i tamo navedenu literaturu), ovogodišnja istraživanja obavljena su na zapadnom dijelu parcele. Ovaj dio parcele odabran je zbog toga što se htio ustanoviti sjeverni i zapadni rub groblja te ustanoviti odnos nalaza posude s psećom lubanjom i kršćanskog groblja. Da bi se to postiglo istražene su četiri sonde, od kojih je jedna položena u smjeru sjever – jug, odnosno paralelno uz cestu Torčec – Đelekovec (Sonda 2), a ostale tri su iskopane poprečno preko parcele i okomito na pružanje ceste (sl. 1).

Sonda 2

Sondom 2 htio se ustanoviti sjeverni rub groblja. Iskopana je u duljini od 14,5 i širini od 1,5 metara. Nakon poliranja ustanovljeno je da je sonda u potpunosti sterilna i da se rub groblja nalazi južnije od nje.

1 Istraživanja su obavljena u skladu s rješenjem Ministarstva kulture klasa UP/I-612-08/16-08/0347, Urbroj: 532-04-02-02/4-16-2, izdanom od strane Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Bjelovaru. Arheološka istraživanja lokaliteta u 2016. godini financirana su sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske prema Ugovoru br. 49-230-16 od 25. svibnja 2016. godine te manjim dijelom i sredstvima Koprivničko-križevačke županije dodijeljenim Društvu za povjesnicu i starine Torčec.

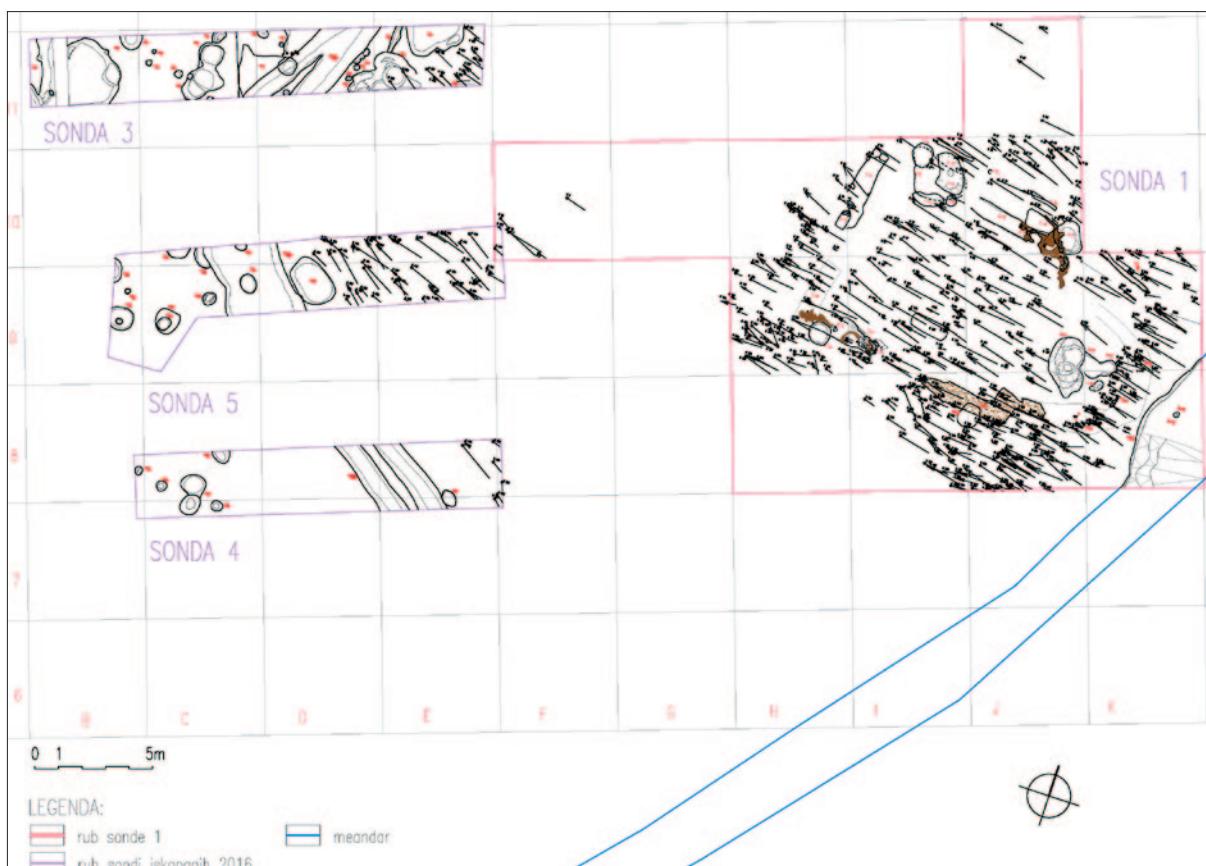
2 Konzerviranje i restauriranje metalnih nalaza je u tijeku i provodi se u restauratorskoj radionici Gradskog muzeja u Vinkovcima.

3 Ljudski osteološki materijal analizirati će se u Antropološkom centru HAZU.

Sl. 1 Položaj istraženih sondi (crtež: K. Turkalj)

Fig. 1 Position of excavated trenches (drawing: K. Turkalj)

Sl. 2 Položaj iskopanih objekata i grobova (crtež: K. Turkalj)

Fig. 2 Location of the explored structures and graves (drawing: K. Turkalj)

Sonda 3

Nakon što je ustanovljeno da je Sonda 2 u potpunosti sterilna otvorena je 50 metara južnije Sonda 3. Postavljena je okomito na Sondnu 2 i pružanje ceste. Ovaj položaj je odabran jer je ovdje 1999. godine prilikom oranja pronađena posuda s pohranjenom psećom lubanjom (Sekelj Ivančan et al. 1999). Sonda je dužine 19,5 a širine 3 metra i obuhvaća punu širinu zapadnog dijela parcele. Nakon skidanja oranog sloja i poliranja sonde otkrivena je veoma zanimljiva situacija. Kao što je očekivano u istočnom dijelu sonde ustanovljen je zapadni rub groblja, no u njenom zapadnom dijelu ustanovljeni su i ostaci naselja (sl. 2).

U sondi je ustanovljeno pet većih objekata i nekoliko manjih jama i rupa od stupova. Najveći objekt je ustanovljen uz zapadni rub sonde. Imenovan je SJ 899/900 i 901/902. Dobio je četiri stratigrafske jedinice jer se prvotno smatralo da se radi o dva objekta, no prilikom istraživanja ustanovljeno je da se radi o jednom objektu koji je recentno presječen ukopom za komunikacijsku infrastrukturu (najvjerojatnije telefonsku žicu koja je u funkciji) čija je zapuna prebačena zdravica što je dovelo do zabune. U objektu je pronađena veća količina keramike koja se preliminarno može datirati u 14. stoljeće (sl. 3).

Sl. 3 Ulomci keramike iz SJ 901 (snimio: S. Krznar)

Fig. 3 Pottery fragments from SU 901 (photo: S. Krznar)

Istočno od tog objekta nalazi se još jedan objekt koji je također dobio četiri oznake SJ-a jer prije praznjenja nije bilo sigurno radi li se o jednom objektu ili dva manja objekta koji su se presjekli. Južni, veći dio dobio je broj stratigrafske jedinice 911/912, a sjeverni manji 913/914. U objektu je također pronađeno dosta keramike ali i metalnih predmeta. Možemo još istaknuti i objekt SJ 917/929 ne toliko zbog nalaza u njemu već zbog činjenice da je presječen ukopom jarka SJ 919/920. Radi se o kanalu ispunjenom tamnom smeđom zemljom s primjesom šljunka, gara i lijepa. Pruža se dijagonalno kroz kvadrant D 11. Kako zapadno od njega nisu pronađeni grobovi, nego se oni nalaze isključivo s njegove istočne strane možemo tvrditi da se radi o ogradnom jarku župnog groblja. Međutim, s njegove istočne strane su osim grobova pronađeni i naseobinski objekti. Radi se o objektima SJ 923/924 i SJ 925/926 koji su presječeni mladim grobovima. Veoma je zanimljiv objekt SJ 925/926 na čijem je dnu pronađena brončana gotička kopča koja se može datirati u drugu polovinu 13. ili prvu polovinu 14. stoljeća (sl. 4). Kako se naseobinski objekti ne bi nalazili unutar ograđenog posvećenog prostora groblja možemo pretpostaviti da je jarak iskopan za vrijeme širenja groblja i izgradnje crkve čiji su ostaci pronađeni u ranijim istraživanjima a koja se može datirati u drugu polovinu 15. stoljeća.

Unutar ove sonde, odnosno u njenom istočnoj četvr-

Sl. 4 Dio romboidnog broša iz SJ 925 (snimio: S. Krznar)

Fig. 4 Part of a rhomb-shaped brooch from SU 925 (photo: S. Krznar)

tini pronađeno je i 14 grobova. Na temelju nalaza krunica, gumba i medaljica možemo grobove datirati u rani novi vijek. Ponekad je više grobova ukopano u istu veliku raku ukopanu u zdravicu (sl. 5) pa možemo pretpostaviti da se radi o obiteljskim ukopima kakvi su zamijećeni i na ranonovovjekovnom groblju uz crkvu sv. Martina u Virju (Čimin 2016: 111–113).

Sl. 5 Moguća obiteljska grobnica (snimila: K. Turkalj)

Fig. 5 Possible family grave (photo: K. Turkalj)

Sonda 4

Sonda 4 smještena je 15 metara južno od Sonde 3. Njene dimenzije iznose 15,5 x 3 metra. Nakon što je skinut orani sloj ustanovljena je sasvim drugačija geološka podloga nego u Sondi 3. Ovdje su se ispod humusa nalazili slojevi dijelom sipkog šljunka i oblutaka različitih boja i dimenzija. Kako je taj dio malo niže nadmorske visine vjerojatno se radi o naplavinskim nanosima šljunka. U zapadnom dijelu sonde pronađeno je nekoliko manjih ukopa te manje ognjište/peć SJ 996. Kako je pronađeno relativno malo naseobinskih ostataka možemo pretpostaviti da se ovdje nalazi njegov južni rub. U istočnom dijelu pronađena su dva manja paralelna kanala. Ukopani su u šljunkovitu zdravicu i ispunjeni tamnom zemljom i šljunkom (SJ 987/988 i 989/990). Vjerojatno se radi o nastavku ogradnog jarka groblja koji je zbog drugačije geološke podloge ovdje puno pliće i uže iskopan. Istočno od njega pronađeno je sedam grobova.

Sonda 5

Da bi ustanovili gdje dolazi do promjene geološke podloge i da li se ogradni kanali spajaju u sredini između ove dvije sonde otvorena je Sonda 5. Njene dimenzije iznose 16,6 x 3 metra s dodatnim nepravilnim proširenjem (cca 2 x 3 m) prema jugu na zapadnom rubu. Situacija je ovdje znatno sličnija onoj u Sondi 3 nego situaciji u Sondi 4. Na zapadnom dijelu sonde također su pronađeni naseobinski ostaci. Posebno je zanimljiv objekt SJ 1034/1035 u jugozapadnom rubu sonde. Nažalost nije istražen u potpunosti jer izlazi iz okvira sonde a ona se više nije mogla širiti. U zapuni objekta pronađene su i dvije skoro cijele posude položene na dno objekta s otvorom prema dolje. U jednoj (N 409) su zamijećene i životinjske kosti – vjerojatno neke ptice (sl. 6).

Sl. 6 Keramička posuda N 409 (snimio: S. Krznar)

Fig. 6 Ceramic vessel N 409 (photo: S. Krznar)

U ovoj sondi ogradni jarak je zamijećen oko 4 metra od njenog zapadnog ruba. Dakle ovdje je ulovljena najzapadnija točka groblja tj. njegove ograde i odavde jarak skreće prema sjeveroistoku i jugoistoku. Kako je ovom sondom obuhvaćena najveća površina groblja logično je da je u njoj pronađen i najveći broj grobova, njih 48. Grobovi su dosta gusto ukopani no ipak nema toliko presijecanja kao na istočnom, starijem dijelu groblja. Na temelju karakterističnih nalaza kao što su krunice (sl. 7), prstenje (sl. 8) ili potkove čizama (sl. 9) ove ukope možemo uglavnom datirati u rani novi vijek.

Zaključak

Dakle, možemo zaključiti da se župno groblje na položaju Torčec – Cirkvišče formiralo u drugoj polovini 12. stoljeća na istočnom dijelu promatrane parcele i sa svoje je jugoistočne strane bilo ograđeno prirodnim vodotokom i tako odvojeno od profanog prostora. Tijekom druge polovine / kraja 13. i u 14. stoljeću na lokalitetu paralelno funkcionira naselje i župna crkva sv. Stjepana Kralja (čija najstarija faza nažalost do sada nije pronađena) te groblje oko nje. Za sada još nije sasvim sigurno kada je naselje prestalo funkcionirati ali najvjerojatnije krajem 14. ili početkom 15. stoljeća. U drugoj polovini 15. stoljeća dolazi do izgradnje crkve koja je pronađena na lokalitetu u ranijim sezonama istraživanja, a vjerojatno je tada i iskopan jarak koji je ograđivao zapadni rub groblja. Vjerojatno tada dolazi i do postepenog širenja groblja prema zapadu jer tijekom ove sezone nisu otkriveni stariji grobovi nego samo oni koje možemo datirati u sam kraj kasnog srednjeg i u rani novi vijek.

Sl. 7 Krunica iz groba 423 (snimio: S. Krznar)

Fig. 7 Rosary from Grave 423 (photo: S. Krznar)

Sl. 8 Prsten iz groba 411 (snimio: S. Krznar)

Fig. 8 Ring from Grave 411 (photo: S. Krznar)

Sl. 9 Potkove za petu čizme iz G 453 (snimio: S. Krznar)

Fig. 9 Heel plates from Grave 453 (photo: S. Krznar)

Literatura

- Čimin, R. 2016, Osobitosti kasnosrednjovjekovnoga i novovjekovnoga groblja uz župnu crkvu sv. Martina u Virju, in: *Groblja i pogrebni običaji u srednjem i ranom novom vijeku na prostoru sjeverne Hrvatske*, Krznar, S., Sekelj Ivančan, T., Tkalčec, T., Belaj, J. (eds.), Zbornik Instituta za arheologiju 4, Zagreb, 107–122.
- Krznar, S. 2016, Torčec – Cirkvišće, arheološka istraživanja srednjovjekovnog i ranonovovjekovnog groblja 2015. godine, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. XII, 113–116.
- Sekelj Ivančan, T., Kužir, S., Bauer, M., Marković, Z. 1999, Slučajni nalaz lubanje *Canis Familiaris* položene u srednjovjekovnu keramičku posudu s lokaliteta Torčec – Cirkvišće kraj Koprivnice, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, Vol. 15–16, 61–79.

Summary

During August 2016, the Institute of Archaeology carried out the most probably last season of research at the position Torčec-Cirkvišće. This research was carried out on the same cadastral plot 5284/6 c.m. Đelekovec, but in its western part, along the road that leads from Torčec to Đelekovec. Four trenches were excavated, and the total explored area was 190 m². In addition to the 69 graves that are mainly dated to early modern period, part of the ditch which separated the profane and the sacred space and part of the medieval village located west of the cemetery have been investigated.